

Slovenija o odnosih z Italijo

Ljubljansko «Delo» je v sredo, 15. t.m., objavilo daljše poročilo o poteku seje Komisije za mednarodne odnose skupščine Socialistične republike Slovenije, ki je bila skoraj v celoti posvečena stanju odnosov med Jugoslavijo in sosednimi državami. Zaradi važnosti razprave objavljamo v celoti tisti del poročila, ki se tiče odnosov z Italijo in Avstrijo. Kar zadeva slednjo, poročilo takole pravi:

»V zvezi z vprašanji odnosov z Avstrijo je komisija menila, da je bil potrjen interes obeh strani po krepitvi odnosov in sodelovanja na bilateralnem in multilateralnem področju, kar je dobra osnova za ustvarjanje ugodnejših pogojev za reševanje odprtih vprašanj položaja in razvoja slovenske in hrvatske narodnostne skupnosti v Avstriji. Pri tem pa je komisija opozorila, da v Avstriji reševanje manjšinskega vprašanja eden bistvenih aspektov nadaljnega izboljšanja medsebojnih odnosov in da bi pomenili konkretni ukrepi za izboljšanje položaja naših narodnostnih skupnosti v Avstriji pomembno spodbudo za nadaljnjo krepitev vsestranskega sodelovanja med Jugoslavijo in Avstrijo.«

O odnosih z Italijo je v poročilu rečeno:

»Ko je komisija ocenila razvoj jugoslovansko-italijanskih odnosov kot stabilen in ploden in kot primer dobrega sosedskega sodelovanja, pa je opozorila tudi na odprta vprašanja, kot so varstvo manjšin z globalnim zakonom, gospodarski kompleks Osimskih sporazumov, medsebojno priznavanje visokošolskih diplom tudi v profesionalne namene in druga, katerih sporazumna rešitev bi nedvomno pomenila nadaljnji prispevek k utrjevanju in poglobljanju medsebojnih odnosov.«

Komisija je menila, da se je potrebno v okviru gospodarskega sodelovanja s sosednimi državami še v večji meri prizadevati tudi za takšne oblike sodelovanja, ki bodo krepile gospodarsko sodelovanje obmejnih področij, bodisi v okviru celovitih sporazumov o obmejnem gospodarskem sodelovanju, bodisi v okviru sporazumov po posameznih aspektih obmejnega gospodarskega sodelovanja.

Komisija je poudarila, da je sodelovanje SR Slovenije z državami, ki mejijo z vsemi sosednimi državami Jugoslavije dobro. Pri tem pa je menila, da bi si bilo potrebno v okviru sodelovanja z vsemi temi državami prizadevati zlasti za izboljšanje strukture blagovne menjave, za razvijanje višjih obisk gospodarskega sodelovanja in za krepitev političnega, kulturno-prosvetnega in znanstveno-tehničnega sodelovanja.«

dalje na 2. strani ■

Fanatizem, divjost in nemoč

Izmed vseh vojn, kar se jih je vnelo v tem stoletju, je ta, ki je zdaj v teku med Iranom in Irakom, gotovo najbolj nepotrebna in nesmiselna. Druge vojne so izbruhnile zaradi osvobodilnih teženj narodov proti raznim zatiralskim imperijem, kot npr. balkanske vojne, zaradi obrambe manjših narodov pred imperializmom in pohlepom velikih sil, kot npr. druga svetovna vojna, ali zaradi medsebojnega spopada velikih sil kot v prvi svetovni vojni. Toda iransko-iraški vojni ni videti drugega razloga kakor strastna želja diktatorjev, ki razpolagajo z velikanskimi lahko zasluženimi vsotami petrolejskih dolarjev, uporabljenih za nakup dragega modernega orožja, da izzivalno razodenejo svojim sosedom in vsemu svetu svoj ideološki fanatizem in svojo vojaško moč. Ena izmed petrolejsko najbogatejših držav sveta napade drugo državo, ki ni nič manj bogata na petroleju, da bi ji iztrgala del petrolejskih vrečev, katerih sploh ne potrebuje. Pri tem razodeva okrutnost, ki

je značilno nacistična, čeprav jo razodeva režim, ki se sklicuje na svoje prijateljstvo in zavezništvo s Sovjetsko zvezo in z drugimi socialističnimi državami.

Fotografije v dnevnikih nam kažejo mrtve in razmesarjene otroke, ki so jih pobile iraške bombe. Toda na drugi strani mu stoji nasproti režim, ki razodeva nič manjšo okrutnost, porojeno iz muslimanskega fanatizma in miselne primitivnosti, pa tudi zatiralske volje. Pri še tako vestnem preučevanju ni mogoče odkriti, kakšne vzroke bi lahko imela ta dva režima za svoj spopad, razen svoje primitivnosti in divjosti. Homeinijeva vladavina, ki se je sicer znašla v vlogi napadenca, je dovolj dokazala svoj omejeni fanatizem in divjost s streljanjem pristašev bivšega šaha, med katerimi je bilo najbrž dosti nedolžnih ljudi in funkcionarjev, ki so samo opravljali svojo dolžnost, pa tudi s svojim ravnanjem z ameriškimi talci. Pa tudi iz

dalje na 2. strani ■

Obnovljeno delovanje organov Slovenske skupnosti

Z mesecem oktobrom se je obnovilo redno delovanje političnih strank, med temi tudi Slovenske skupnosti. V začetku tega meseca je tako zasedel pokrajinski svet SSK v Trstu, ki ga je izvršni strankin odbor seznanil s trenutnim političnim položajem, s posebnim ozirom na doseženi sporazum med strankami ustavnega loka za upravljanje province in h kateremu je pristopila tudi Slovenska skupnost ter prevzela efektivno odborništvo za kmetijstvo, vprašanja slovenske manjšine in stike z okoliškimi občinami ter Kraško gorsko skupnostjo. Po izčrpnih razpravi je svet potrdil sporazum na pokrajini, ki bo lahko obrodil pozitivne rezultate, če se bo lokalno izjavil tudi kar zadeva slovensko problematiko.

Z delovanjem so pričele tudi strokovne komisije, med temi zlasti šolska (ki je pripravila gradivo za srečanje s prefektom dr. Marrosujem), pravno-upravna, za gospodarsko-socialna, za javna občila, za ženska vprašanja. Komisije so operativno avtonomne, zato so povsem proste, da se sestajajo in proučujejo pristojna vprašanja.

Minuli torek je imel redno sejo izvršni odbor SSK, ki je med drugim razpravljal o upravnih in finančnih problemih, poveza-

nih z delovanjem edine slovenske politične organizacije v zamejstvu, katere delovanje je v korist celotne naše narodnostne skupnosti in njenih ustanov. Zato bi bilo v škodo celotne manjšine, če bi bilo treba zaradi tega po sili razmer omejiti njene nastope in delovanje.

Zaradi pomanjkljivega poročanja zamejskih javnih občil, želi izvršni odbor SSK informirati, da so se njeni predstavniki konec prejšnjega tedna udeležili treh nadvse pomembnih manifestacij, in sicer tabora koroških Slovencev ob obletnici plebiscita, odkritja slovenske «Križevе poti» in spominske plošče na čast duhovnikov Čedermacev v Plešiščah v Beneški Sloveniji ter pravnega posveta v Trbižu o namestavi ustanovitvi naravnega parko v Kanalski dolini, pri čemer bi bili prizadeti predvsem domačini, t.j. slovenski prebivalci.

Končno je izvršni odbor SSK z zadovoljstvom ugotovil, da je vprašanje ponovnega odprtja slovenske osnovne šole v Ronkah na Goriškem prišlo do izraza v širši javnosti, potem ko ga je javno sprožilo in podprlo deželno tajništvo Slovenske skupnosti prve dni tega meseca.

Pokrajinsko tajništvo SSK - Trst

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 19. oktobra, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojnu; 10.30 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 11.00 Mladinski oder: »Povodni mož«; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.10 Okuole ognjišča — pred studencan, snopič prafc in muzike naših judij; 15.00 Šport in glasba ter neposredni prenosi; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 20. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Skladbe slovenskih in drugih jugoslovanskih avtorjev; 11.30 Beležka; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Kulturni dogodki; 12.30 Melodije od vsepovsod; 12.40 Slovenski priimki v Furlaniji in na Goriškem; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih — Oskar Davičo: »Pesem«. 15.00 Glasbeni ping pong; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturno pismo; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 21. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Primorska duhovščina pod fašizmom; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Četrtekova srečanja; 12.30 Kulturne rubrike naših tednikov; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotiček; 16.00 »Mal' položi dar domu na oltar«, poslanstvo Ciril-Metodove šole; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Nove plošče; 18.00 Mirko Mahnič: Igre o našem pesništvu: »Orfej iz Medane«; 18.40 Priljubljeni motivi; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 22. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Pod Matajrnjan, posebnosti in omika Nadiških dolin; 12.30 Melodije od vsepovsod; 13.00 Poročila; 13.20 Naši zbori; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz zakladnice slovenske mladinske literature; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Oskar Davičo: »Pesem«; 15.00 Nove plošče; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; Mladi izvajalci — Pevska revija »Ceciljanka 1979«; 18.00 Poslušajmo film; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 23. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Slovenske banke in posojilnice na Goriškem; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Poslušajmo film; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila; 14.10 Mladi pred mikrofonom; 14.45 13 romanov; 15.00 Pišite, predvajali bomo; 16.00 Potovanje v Ameriko; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja; Kulturne rubrike naših tednikov; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 24. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Stanje slovenskih šol v zamejstvu od leta 1945 do 1951/52; 10.00 Za ljubitelje operne glasbe; 11.30 Beležka; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Na goriškem valu; 13.00 Poročila; 13.20 Mednarodno tekmovanje »Cesare Augusto Seghizzi« 1980; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotiček; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Oskar Davičo: »Pseem« 6. in zadnji del; 16.00 Okuole ognjišča — pred studencan, snopič prafc in muzike naših judij; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 18.40 Slovenski priimki v Furlaniji in na Goriškem; 19.00 Poročila; 19.20 Večerne melodije; 20.30 - 22.00 Neposreden prenos iz Kulturnega doma v Trstu: na prvem koncertu nove sezone tržaške Glasbene matile poje Mladinski zbor iz Maribora, ki ga vodi Branko Rajšter.

■ SOBOTA, 25. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Poročila; 8.10 Koder teče, onod moči; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 »Nas anu zutra — danes in jutri«, oddaja o Reziji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotiček; 14.30 Gremo v kino; 14.40 Glasba od A do Ž; 16.30 Poslušali boste; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenski zbori na ploščah; 17.30 Na goriškem valu; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

■ nadaljevanje s 1. strani

Iraka smo v zadnjih petnajstih letih slišali več o vešalih, političnih umorih, pobivanju Kurdov in o nasilju nad političnimi nasprotniki kakor o čem drugem.

Toda kakorkoli je spopad med tema dvema državama nesmiseln, tembolj, ker sta obe fanatično muslimanski in članici tabora neuvršenih držav, pa vzbujata vendarle še večje začudenje nemoč mednarodnih ustanov in velikih sil, da bi bili to nesmiselno vojno preprečili ali ji vsaj čim prej napravili konec. To velja tako za Sovjetsko zvezo kot za Združene države, ki se sicer obe delata tako zaskrbljeni za svetovni mir. Velja pa tudi za Združene narode, katerih steklena palača v New Yorku se trese od kričanja o miru in sožitju ter sodelovanju med narodi. Pasivno gleda na spopad, ki povzroča več žrtev med civilnim prebivalstvom kakor med vojaki, tudi vrh tabora neuvršenih sicer tako zgornjim Fidelom Castrom na čelu. Popolno nemoč spričo tega spopada in okrutnosti,

Slovenija o odnosih...

(nadaljevanje s 1. strani)

Zanimivo je, da je »Delo« dan prej, se pravi v torek, 14. t.m., objavilo krajši članek o seji »republiškega komiteja za mednarodno sodelovanje« — gre po vsej verjetnosti za organ slovenske vlade — ki je prav tako razpravljalo o odnosih z Italijo. Članek v »Delu« med drugim pravi, da so na seji »tudi opozorili na več odprtih vprašanj.« »Gre predvsem za poskuse — nadaljuje Delo — da bi spremenili lokacijo industrijske proste cone, določene z Osimskimi sporazumi. Po vsem nedvoumno je bilo rečeno, naglašajo Delo, da so ti sporazumi celota in da Jugoslavija ne vidi nobenih razlogov, da bi se začela pogajanja o drugi lokaciji, saj bi to med drugim predpostavilo razpravo o celoti sporazumov. Ob presoji prvih sadov teh sporazumov je bilo slišati, zaključuje svoj članek ljubljansko Delo, da so še naprej odprta vprašanja. kot so finansiranje kulturnih ustanov slovenske narodnostne skupnosti, vprašanje priznavanja visokošolskih diplom in odškodnin, prav tako pa celovita manjšinska zaščita.«

Stabilizacija v Jugoslaviji

Centralni komite zveze komunistov Jugoslavije je na seji v Beogradu zelo odkrito razpravljalo o gospodarskih težavah v državi ter o njihovem odpravljanju. Uvodno poročilo je prebral predsednik predsedstva Doronjski, nato pa se je razvil daljši pogovor. Na seji so prišli do zaključka, da so težave krive napake v uresničevanju samoupravljanja, ne pa samoupravljanje kot tako. Doronjski je omenil, da napor za ozdravitev jugoslovanskega gospodarstva naletava tudi na veliko mednarodno gospodarsko in politično krizo. V državi pa kljub dogovorom ni še bila zadovoljena povpraševanje po nekaterih dobrinah, kot so zdravila, pralni praški in podobno v vsakodnevnem

ki se dogajajo v njem, razodevajo tudi institucije muslimanstva. Kje so zdaj razni muftiji in drugi, ki so drugače tako glasni, ko gre za obsodbo Izraela? Molči UNESCO, molčijo razna gibanja za svetovni mir in mednarodno sodelovanje. Ali se res vsi bojijo zameriti eni ali drugi bojujočih se držav, ker sta pač obe veliki izvoznici petroleja?

Ob tej priložnosti se je še bolj jasno kakor kdajkoli prej pokazalo, kako nemočen se čuti omikani svet spričo nasilja in fanatizma. Zemeljsko ozračje je polno radijsko prenašanih fraz o miru in sodelovanju, a vse to frazarjenje ne more preprečiti okrutne smrti enega samega iranskega ali iraškega otroka. Tu bi bila priložnost, da bi obe največji sili sveta našli skupen teren in skupno postavili ultimatum obema muslimanskima državama, da takoj prenehata z boji. Nedvomno bi tak skupen nastop olajšal potem tudi reševanje njunih medsebojnih problemov. Tudi Združeni narodi bi morali pokazati dosti večjo energijo, pobudo in sposobnost za posredovanje. Njihov tajnik Waldheim razodeva klavrno in obenem tragično nesposobnost, ki jo je sicer dokazal že ob nekaterih prejšnjih priložnostih, ne nazadnje tudi v zadevi ameriških talcev v Iranu in rododomorov, pobojev in sodnih umorov ter krivičnih obsodb v azijskih in afriških ter raznih totalitarnih državah. Razodel se je kot boječnež, neodločnež in oportunist.

Glede na vse to mora prevzeti vse resne ljudi skrb, kaj bi bilo, če bi izbruhnila na svetu še kaka širša vojna ali če bi se pojavili problemi, ki bi zahtevali hiter poseg najvišjih in najuglednejših mednarodnih ustanov. Zdaj smo se lahko prepričali, kako so neučinkovite in kako nemočne se razodenejo spričo takih dogodkov celo največje politične, gospodarske in vojaške sile sveta. Morda še nikoli tako kakor zdaj se je znašel svet prepuščen svojevoljni in nasilju in še nikoli omikani svet ni bil tako nemočen nasproti fanatizmu, nasilju in demagogiji. A če je prišlo do tega, je v največji meri tudi sam kriv, ker se je strahopetno in zaradi pomanjkanja zaupanja vase in v svoje človečanske ideje sam obdobil na nemoč.

življenju državljanov in surovine v proizvodnji. Poleg tega se povsod pojavlja težnja po višanju cen, kar lahko odpravi vse učinke razvrednotenja. Omejiti bo treba nekoristne investicije

Predsednik predsedstva Zveze komunistov Jugoslavije je tudi omenil, da se pogosto pojavlja podkupovanje tako pri iskanju službe kot pri prošnjah za dovoljenja. Zaradi kopičenja težav se sploh množi kršenje zakonov in sporazumov, kar uporabljajo za ustvarjanje nezaupanja nasprotniki sedanje ureditve. Zveza komunistov bo morala, po besedah Doronjskega, dosti bolj ostro nastopiti proti omejenim negativnim pojavom v družbi in gospodarstvu.

Kancler Helmut Schmidt protestira

Zahodnonemški kancler Helmut Sshmidt je v govoru v zahodnem Berlinu ostro grajal sklep, ki so ga pred dnevi sprejele vzhodnonemške oblasti in po katerem mora vsak turist, ki obišče Vzhodno Nemčijo, dnevno menjati 25 zahodnonemških mark, namesto dosedanjih 13. Helmut Schmidt je v tej zvezi dejal, da je ta sklep v kričeem nasprotju s politikom popuščenja mednarodne napetosti in da škoduje odnosom med obema nemškima državama. Napovedal je, da bo predstavnik bonnske vlade to vprašanje sprožil na konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi, ki se bo pričela v kratkem v Madridu. Opazovalci menijo, da so vzhodnonemške oblasti sprejele sklep o obvezni menjavi 25 mark dnevno z očitnim namenom, da bi se zmanjšalo število tujih turistov v Vzhodni Nemčiji. Helmut Sshmidt pa je dejal, da je sklep posledica bojazni, da bi politika popuščenja mednarodne napetosti imela posledice znotraj Nemške demokratične republike.

—o—

OBISK BRITANSKE KRALJICE

V torek, 14. t.m., je prispela na večdnevni uradni obisk v Italijo britanska kraljica Elizabeta II. Spremljata jo mož, princ Edimburški in zunanji minister Carrington. Na Kvirinalu je britansko kraljico sprejel predsednik republike Pertini. Tu so bili tudi pogovori, katerih predmet so bila vprašanja Evropske gospodarske skupnosti in položaj na Bližnjem vzhodu ter v Sredozemlju. Ob sklepu uradnega dela obiska si je britanska kraljica ogledala Genovo, Neapelj in Palermo.

Med bivanjem v Rimu je bil tudi obisk v Vatikanu, kjer je britansko kraljico sprejel papež Janez Pavel II.

SLOVENSKA POMOČ POTRESENCEM

Na potresenem področju v Alžirji je na delu tudi skupina slovenskih strokovnjakov. V soboto, 11. t.m., je z Brnika odletelo v Alžirijo posebno letalo. Na njem je bila šestčlanska ekipa geofonistov in strokovnjakov za identifikacijo z Istitutu za sodno medicino pod vodstvom profesorja Janeza Milčinskega. Na letalu je bila tudi prva pošiljka slovenskega Rdečega križa — šotori, postelje, rjuhe, odeje in oblačila. V Al Asnamu, kjer je zadnji potres zrušil 80 odstotkov vseh stavb, se medtem nadaljuje velika reševalna akcija, ki pa jo otežkočajo novi sunki.

ARETACIJA RDEČIH BRIGATISTOV

Sodne in policijske oblasti v Neaplju so sporočile imena obeh rdečih brigatistov, ki so ju bili aretirali v Sorrentu. Aretiranca sta 24-letni Michele Viscardi iz Bergama in 23-letna Marija Teresa Conti iz Turina. Viscardi je baje eden glavnih voditeljev teroristične organizacije Prima linea in je med drugim obtožen, da je sodeloval pri ropu v Viterbu, pri katerem sta bila ubita dva orožnika.

ZDA IN KITAJSKA

Čeprav so se odnosi med Združenimi državami in Kitajsko v zadnjem času nekoliko ohladili zaradi vprašanja Formoze, ostajajo kljub temu še kar dobri, kar med drugim dokazuje prisotnost dveh pomembnih ameriških delegacij v Pekingu. Pred dnevi je na povabilo Istitutu za mednarodna strateška proučevanja prispelo v Peking odposlanstvo družbe Boeing Aerospace Corporation. Na povabilo ministrstva za kovinarsko industrijo pa je prispelo v kitajsko prestolnico odposlanstvo druge pomembne ameriške družbe Steel Corporation.

PRESEDNIK SLONOKOŠČENE OBALE

Felix Houphovet - Boigny, ki je eden najstarejših afriških državnikov, je bil že petič izvoljen za predsednika Slonokoščene obale. Volitev se je udeležilo nad osem milijonov upravičencev. Dokončni izidi sicer še niso znani, vendar opazovalci menijo, da je Boigny prejel 99 odstotkov glasov. Predsednik Slonokoščene obale je po poklicu zdravnik. Na volitvah leta 1975 je prejel 99,98 odstotka glasov.

IZGNAN IZ DOMOVINE

Češkoslovanške oblasti so izgnale 32-letnega disidenta Jirija Polaka skupno z ženo Evo in dveletnim otrokom. Polak je sin tesnega Dubčkovega sodelavca, ekonomista Ote Šika. Za časa praške pomladi je bil član centralnega komiteja partije, kasneje pa je bil iz partije izključen. Kot podpisnik Listine-77 se je zameril sedanjemu režimu, ki ga je obtožil protivladnega delovanja. Leta 1967, ko mu je bilo komaj 20 let, je bil eden najnadarnejših piscev filmskih scenarijev mlade generacije. Poklica pa kasneje ni smel izvajati. Polak se namerava nastaniti v Zvezni republiki Nemčiji, medtem ko njegov oče živi v Švici.

MERLINOVA KNJIGA »TRIESTE«

Pri založbi Liviana v Padovi je izšla druga izdaja knjige Giannija Merlina »Trieste tra passato e futuro«, tj. Trst med preteklostjo in prihodnostjo. Knjiga, ki šteje 140 strani, prekipava od aktualnosti in razodeva izredno občutljivega, za resnične probleme odprtega, dobro, vendar pa ne vedno do konca informiranega časnika, kateremu bi lahko očitali samo še to, da je za nekatere probleme manj občutljiv in dovzeten kot za druge, kar je pač odvisno od njegove intelektualne in idejne usmeritve. Priznati pa mu je treba veliko hotenje po objektivnosti, resnici in konkretnosti. Prav zaradi te želje po konkretnosti pa včasih ne vidi dovolj jasno tistega, kar se skriva za dozdevno konkretnostjo ali bolje rečeno realnostjo.

Knjiga je razdeljena v večje število poglavij in sicer 24, poleg precej obsežnega in zanimivega uvoda, ki ga je napisal Sergio Cella, docent za zgodovino Risorgimenta na univerzi v Padovi. Glavna napaka, ki jo lahko očitamo tako avtorju uvoda kot avtorju knjige, je ta, da preveč mehanično prenašata pojme o italijanski državi in zgodovini oziroma o italijanski narodni stvarnosti na splošno na Jugoslavijo, o kateri veliko govori ta knjiga, seveda vedno bolj

ali manj v zvezi s Trstom, in ne upoštevata dovolj, da je Jugoslavija **zvezna** država in da jo sestavlja **več** v vsakem pogledu zelo različnih narodov — različnih zlasti po svoji zgodovini, kulturi, civilizacijski in gospodarski razvisti, po politični tradiciji in tudi po nacionalnih interesih, ne samo po jeziku. V Jugoslaviji vidita nekako potencialno balkansko Italijo, namreč enotno državo, zato označujeta vse, kar v Jugoslaviji ne prispeva k taki podobi, za separatizem in tako govorita o hrvaškem in slovenskem separatizmu in podobno. Hkrati podcenjujeta, bi lahko rekli, značaj jugoslovanskega komunizma oziroma vladavine in se nekako lahkomišelnostno prepuščata upanju, da vse nujno vodi k tesnejšim odnosom med Italijo in Jugoslavijo v okviru demokratične zahodne Evrope.

Ta kritična pripomba velja posebno za Cello, medtem ko skuša Gianni Merlin v svojih 24 poglavjih v zgoščeni in vendar časnikaški, skro reportažno razgibani obliki prikazati stvarnost Trsta in njegovo sedanjo ter verjetno bodočo usodo med obema sosednjima državama. To usodo skuša uganiti in prikazati na osnovi zgodovinske logike, ki sega od zadnje svetovne vojne (upoštevajoč tudi prvo) do danes. Razumljivo je, da piše Merlin o tem vedno z italijanskega stališča in kot krščanski demokrat, vendar pa tudi kot prepričan pristaš ideje evropske demokratične vzajemnosti, kot zavzet simpatizer Evropske skupnosti. Zelo odprt in demokratičen se kaže pri tem do vseh drugih nosilcev tržaške politike, od Bartolija in Vidalijskega do najnovejših tržaških politikov ter upošteva oziroma navaja njihova mnenja. Mogoče najboljše strani njegove knjige pa so tam, kjer govori o gospodarskih problemih Trsta, ki jih resnično dobro pozna. Pravilno jih povezuje z zemljepisnim položajem Trsta in z njegovo obmejno lego.

Kot že omenjeno, je šibkost knjige v tem, da prinaša na eni strani bogato dokumentacijo

(Dalje na 7. strani)

JOSIP VIDMAR - 85 - LETNIK

V torek, 14. t.m., je praznoval 85-letnico rojstva znani slovenski književnik, literarni kritik, politik in častni predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar. V Cankarjevem domu v Ljubljani je bila v ponedeljek slovesnost, ki so jo jubilarntu na čast priredile Slovenska televizija, Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Plebum kulturnih delavcev Osvobodilne fronte in Društvo prevajalcev Slovenije. Slovesnosti so se udeležili najvišji predstavniki slovenskega političnega in kulturnega življenja. Na slo-

vesnosti so slovenski gledališki umetniki prebrali odlomke iz pomembnejših jubilarntovih del, Josip Vidmar pa je odgovarjal na vprašanja, ki jih je postavljala urednik radiotelevizije Ljubljana Sandi Colnik.

V Prešernovi dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti so odprli razstavo o življenju in delu Josipa Vidmarja. Razstavo je pripravil profesor Jaro Dolar in obsega celotno Vidmarjevo literarno in drugo ustvarjanje. Razstavljeni so tudi jubilarntovi potreti, ki so delo slikara Božidarja Jakca in so nastali v bazi 20 v Kočevskem rogu.

ODMEVI NA LETOŠNJO »DRAGO«

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu je bilo v ponedeljek, 13. t.m., govora o odmevih na letošnjo »Drago«. Predsednik Pahor je povezal glavne misli iz člankov, ki so jih razni listi objavili o letošnji prireditvi. Nato je stekla razprava o sončnih in senčnih straneh organizacije. Izkazalo se je, da bo za »Drago 81« potrebno širše sodelovanje odbornikov in člankov Društva. Med debato so tudi padli predlogi o temah »Draga 81«. Tako je bila izrečena misel, naj bi po običajni petkovi tiskovni konferenci priredili prvo predavanje, ki naj bi gostom iz Slovenije in zdomstva prikazalo stanje slovenske manjšine pri nas. Nazadnje je predsednik napovedal občni zbor in nakazal shemo, ki si jo je odbor zamislil za novo sezono. Prihodnji ponedeljek bo gost v Društvu izobražencev trški škof msgr. Belomi.

RAZSTAVA DVEH NEMŠKIH UMETNIKOV

Od 18. do 31. oktobra je prirejena v Nemškem kulturnem centru »Goethejev institut« v Trstu razstava dveh nemških umetnikov. Julia Reichert prikazuje svoje mehanične lutke, Georg Jirak pa razstavlja risbe in akvarele. Odprtje razstave bo v petek.

Georg Jirak je bil rojen leta 1943 v Mariboru. Studiral je arhitekturo v Gradcu in na Dunaju. Obenem slika in riše. Razstavljal je že v Avstriji, v Jugoslaviji, Nemčiji in na Holandskem. Živi na Dunaju, izmenoma pa tudi na Štajerskem in v Istri.

Julia Reichert pa se je rodila leta 1950 v Münchnu in je po poklicu knjižničarka, znana pa je tudi kot pesnica. Zdaj živi v Trstu.

Koncert Mladinskega pevskega zboru Glasbene matice iz Trsta

Dvorana Marijinega doma pri Sv. Ivanu se je napolnila do zadnjega kotička v nedeljo, 5. oktobra, z ljubitelji lepega petja, ki so se odzvali vabilu pevskega zboru »M. Kogoj« na koncert Mladinskega pevskega zboru Glasbene matice iz Trsta. 50-članski ansambel nam je predstavil v prvem delu skladbe tujih mojstrov, med temi naslednje glasbenike: O. di Lasso, Ravanello, Sofianopulo in Kodaly, ki so žele splošno odobravanje. V drugem delu so bile na vrsti skladbe naših glasbenikov, in sicer Vrabca, Tomca, Marolta, Žganca in Raichla. Bil je zelo razveseljav nastop mnogošte-

vilne mladine, ki nam je pričaral pomladansko svežino v teh mračnih jesenskih dneh.

Zbor se nam je predstavil v polnem sijaju mladinskega elana, za kar gre vse priznanje v prvi vrsti neutrudnemu, mlademu dirigentu Stojanu Kuretu, ki vodi ta zbor z večjo roko. Zbor je moral dodati še eno pesem po nenehnem ploskanju hvaležnega občinstva, ki je spremljalo pevce z aplavzi, dokler ni zadnji zapustil oder.

V imenu pevskega zboru »M. Kogoj« se je g. Žerjal zahvalil dirigentu in zboru za lep užitek, ki so nam ga nudili **Edvard Fischer**

25-letnica mašniškega posvečenja na Opčinah

V petek, 10. oktobra, je obhajal 25-letnico mašniškega posvečenja g. Viljem Žerjal, župnik na Opčinah. Novo mašo je jubilat daroval 11. oktobra 1955 v rimski cerkvi Marijinega imena ob navzočnosti bivšega tržaškega škofa msgr. Fogarja.

Gospod Viljem Žerjal je prevzel openško župnijo leta 1968. V tem času je temeljito spoznal razmere v svoji župniji in razvil živahno dušnopastirsko delo. Nelahko župnijo vodi z odprtim srcem in veliko pri-

pri vseh.

zadevnostjo ter uživa spoštovanje in ugled. Hvaležni farani so v soboto zvečer v župni cerkvi z njim praznovali lepo obletnico, združeni v jubilejni daritvi. S svojo prisotnostjo so mu izrazili vdanost in zahvalo za dolgoletno delo med njimi in mu želeli novih moči za nadaljnje opravljanje svojega vzvišenega poklica v openški župniji.

B. V.

Skavtsko srečanje na Opčinah

Po zaključku poletne sezone so tudi skavti in skavtinja začeli s pripravo in načrtovanjem novega delovnega leta. Tako so v soboto, 11. popoldne in nedeljo, 12. ves dan zasedali na Opčinah voditelji in voditeljice tržaškega dela Slovenske zamejske skavtske organizacije. Šlo je za že tradicionalno srečanje ob začetku delovnega leta, ki nudi priložnost starejšim članom in članicam, da se pogovorijo o delovnem programu ter o morebitnih vprašanih, ki se pojavijo v delovanju te mladinske organizacije.

V soboto popoldne so udeleženci skupno s predstavniki verskih skupin iz Trsta, Gorice in nekaterih bližnjih krajev onstran meje razpravljali o dušnopastirskih vprašanih tržaške slovenske mladine. V nedeljo dopoldne so bila na vrsti vprašanja organizacijskega značaja v zvezi z delovanjem posameznih skavtskih skupin na Tržaškem. Pregledali so stanje na našem ozemlju in ugotovili, da mora organizacija posvetiti posebno skrb vzgoji novih voditeljev, kajti le tako bo SZSO nudila nekaj stvarnega in življenju koristnega svojim članom. Popoldne pa je bila predstavljena brošura »Nova pot skavtizma«, ki vsebuje zamisli in navodila nove delovne metode za srednjo vejo članov organizacije, to je za fante in dekleta, ki se zbirajo v skupinah izvidnikov in vodnic.

Seveda so pregledali tudi nekatere stalne točke delovnega programa, kot so duhovne vaje, jurjevanja itd., ki so jih določili na eni prejšnjih sej ožjega vodstva.

Če bodo hoteli vse opraviti najbolje, kot si želijo, jih bo to stalo precej dela in truda.

Res pa je, da brez tega ne more nihče ničesar narediti. Zato je prav, da se voditelji zavedajo velike odgovornosti, ne samo do svojih mlajših bratov in sester, ampak tudi do njihovih staršev in našega ljudstva.

PREUSMERITEV LETALA

Na letališču Diar Bakir v jugovzhodni Turčiji se je srečno zaključila preusmeritev letala vrste Boeing 727 turške letalske družbe. Priladniki posebnega oddelka turške vojske, ki so prišli iz Ankare, so v zgodnjem jutru, ko je bila na letališču še popolna tema, vdrli v letalo in onеспособili pet zračnih gusarjev. Nad sto potnikov je tako lahko zapustilo letalo. Akcija je trajala pet minut. Oblasti so ugotovile, da je vseh pet zračnih gusarjev iz Turčije in da ni torej šlo za iranske državljane, kot je bilo na začetku sporočeno. Potniško letalo so teroristi preusmerili med poletom iz Istanbula v Ankaru. Od pilota so zahtevali, naj pristane v Teheranu ali na ozemlju Saudske Arabije. Zahtevali so, naj se v Turčiji uvede islamski zakon. Med teroristi je tudi turški časnikar, ki je policiji znan po svojih člankih, v katerih je napadal laični značaj turške države.

TASS IN OZN

Sovjetska tiskovna agencija je objavila daljšo noto, ki ostro graja dejstvo, da je glavni zbor Organizacije Združenih narodov z večino glasov zavrnil zahtevo, ki so jo bili postavili predstavniki Vietnoma in komunističnih držav sovjetskega tabora, naj se prizna kamboškemu režimu Henga Samrina pravica, da zastopa Kambodžo v zboru Združenih narodov. Glavni zbor mednarodne organizacije je to zahtevo zavrnil s 74 glasovi, medtem ko jih je bilo 35 za predlog, 32 pa se jih je vzdržalo. Sovjetska tiskovna agencija trdi, da je sklep nedopusten, saj koristi le imperialističnim krogom. Sovjetska agencija pristavlja, da vodi odposlanstvo Polpotovega režima pri Združenih narodih človek, ki je bil od ljudskega revolucionarja sodišča obsojen na smrt kot zločinec. Sedanji kamboški režim zahteva njegovo izročitev, ker je obtožen rodomora. Na koncu sovjetska agencija pravi, da Kambodžo trenutno predstavljajo pri Združenih narodih ljudje, ki nimajo nobenih pooblastil.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Luigi Pirandello

CLOVEK, ZVERINA IN ČEDNOST

komedija v treh dejanjih

Režija MARIO URŠIČ

PONOVITEV — v soboto, 18. oktobra, ob 20.30
Abonma red F — druga sobota po premieri

Nadaljuje se vpisovanje abonmajev vsak dan od 9. do 12. ure in od 15. do 18. ure pri blagajni Kulturnega doma, Ul. Petronio 4, tel. 734-265.

Vse abonente prosimo, da pri blagajni dvignejo svoje izkaznice!

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

ZADNJIČ V KULTURNEM DOMU

Edward Albee

KDO SE BOJI VIRGINIJE WOOLF?

igra v treh delih

V NEDELJO, 19. OKTOBRA OB 16. URI

Ponovne zahteve za odprtje osnovne šole v Ronkah

Množijo se zahteve po odprtju slovenske osnovne šole v Ronkah. V teh dneh beležimo ponovni nastop Sindikata slovenske šole v naši deželi, ki se je sestal na skupni seji gori-

poslal naslednjo brzojavko na predsedstvo vlade, na notranje in prosvetno ministrstvo: »Sindikata slovenske šole v deželi Furlaniji-Juljski krajini protestira zaradi neopravičljivega zavlačevanja pri ponovnem odprtju slovenske osnovne šole v Ronkah in zahteva takojšnjo pozitivno rešitev vprašanja«.

O odprtju slovenske osnovne šole je razpravljala tudi občinski svet v Ronkah na seji 7. oktobra in sprejel resolucijo, ki sta jo predstavili svetovalski skupini KPI in PSI. Resolucija se glasi: »Občinski svet v Ronkah jemlje na znanje, da se je že pričelo novo šolsko leto in da zahteva po ustanovitvi prvega razreda osnovne šole s slovenskim učnim jezikom še

ni našla konkretne rešitve, čeprav je občinska uprava dala že prejšnjo pomlad šolskemu skrbništvu vsa jamstva, da bo dala na razpolago ustrezne prostore.

Občinski svet zagovarja upravičeno zahtevo in naravno pričakovanje slovenskih prebivalcev, ki imajo že na razpolago krajevno sekcijo državnega otroškega vrta, ki je bila ustanovljena v šolskem letu 1979/80, in poudarja voljo občine Ronke, da se italijanskim državljanom slovenske narodnosti zagotovi popolna enakopravnost, kot jo predvideva ustava.

Zaradi tega občinski svet odločno poziva pristojne organe, naj nemudoma izdajo odlok o ustanovitvi prvega razreda slovenske osnovne šole v Ronkah pod nadzorstvom didaktičnega okrožja v Doberdolu, in vabi vse pokrajinske in deželne šolske oblasti, naj posredujejo, da se čimprej zagotovi redni začetek pouka«.

POIMENOVANJE ŠTANDREŠKE OSNOVNE ŠOLE

Nedelja, 19. oktobra, bo za štandreško osnovno šolo posebno slovesen dan, saj bo na ta dan poimenovana po pisatelju in naravoslovcu Franu Erjavcu. S tem se zaključi dolgi postopek, ki se je začel že v marcu leta 1976, ko je medrazredni svet sklenil poimenovati štandreško šolo po Erjavcu. Ob tej priliki bodo v šolski veži odkrili doprsni kip Franu Erjavcu, delo kiparja Borisa Kalina.

Štandreški osnovnošolski otroci bodo nastopili s kulturnim programom. Sodelovala bo tudi osnovna šola iz ulice Veneto. O Erjavčevem življenju in delu bo spregovorila prof. Lojzka Bratuž. V šolskih prostorih bo tudi razstava pisateljevih del in fotografska dokumentacija štandreške šole.

Celotni program se bo začel v nedeljo ob 10.30. Že v soboto pa bodo otroci in učitelji obiskali Erjavčev grob na goriškem pokopališču in se bodo s pesmijo in cvetjem poklonili spomenu tega slovenskega velikana. Pripravljalni odbor je za to priliko izdal posebno brošuro, ki vsebuje zgodovinski prikaz štandreške šole od začetka, leta 1856 do danes. Knjižica vsebuje tudi obsežen opis Erjavčevega dela in prispevke učencev štandreške šole.

Spomenik Andreju Budalu v Novi Gorici

V nedeljo, 12. t.m., so na Erjavčevi cesti v Novi Gorici odkrili spomenik pisatelju, pesniku, šolskemu profesorju, prevajalcu in kritiku dr. Andreju Budalu (roj. 1889 v Štandrežu, umrl 1972 v Trstu). Slovesnost in postavitve spomenika je organiziral Klub starih goriških študentov, ki je tako obogatil alejo slavnih primorskih mož na tej ulici še za eno spominsko obeležje. Doprsni kip dr. Andreja Budala je izdelal akademski kipar Negovan Nemec.

Slavje je pričel predsednik kluba Zvonimir Luznik, ki je najprej pozdravil prisotne goste, poleg sina slavljenca dr. Gojmira in hčerke Brede še jugoslovanskega generalnega konzula v Trstu Štefana Cigoja, primorskega politika dr. Jožo Vilfana, predsednika SKGZ Borisa Raceta in druge. Slavnostni govornik je bil Filibert Benedetič, ki je orisal lik dr. Andreja Budala, hkrati pa podal nekaj razmišljanj o vlogi kulture pri malem narodu, zlasti še v obmejnem prostoru, in pomenu enotnega slovenskega kulturnega prostora, o vprašanjih torej, ki so bila v ospredju kulturnih

prizadevanj dr. Budala. V kulturnem sporedu sta z recitacijami sodelovali štandreški rojaki nji Majda Pavlin in Vanda Srebotnjak, priložnostne pesmi pa je zapel mešani pevski zbor »Oton Župančič« iz Štandreža pod vodstvom Stanka Benka. Gledališki igralec Stane Raztresen je prebral pismo, ki ga je dr. Budal kot gledališki upravnik poslal vojaškemu guvernerju Svobodnega tržaškega ozemlja generalu Wintertonu v zvezi z življenjskimi vprašanji slovenskega gledališča v Trstu.

Odkritja spomenika se je poleg domačinov udeležilo večje število gostov iz okolice in tudi iz zamejstva. Ob koncu svečanosti je predsednik Kluba starih goriških študentov Zvonimir Luznik povabil prisotne, naj se udeležijo odkritja spominske plošče na rojstni hiši pisatelja Cirila Kosmača v Slapu ob Idriji v nedeljo, 26. oktobra.

—o—

HONECKER ODGOVARJA

Vzhodnonemški voditelj Honecker je v govoru partijskim kadrom obtožil Zahodno Nemčijo, da se vmešava v notranje zadeve Nemške demokratične republike, obenem pa je od Bonna zahteval uradno priznanje dveh ločenih nemških držav. Že pred tednom dni ob proslavah 31-letnice Vzhodne Nemčije je Honecker zelo ostro nastopil do bonnske vlade. Vse kaže torej, da zavrača zahodnonemške poskuse za izboljšanje odnosov med obema državama. Zadnji čas je, pristavil Honecker, da se Bonn zave realnosti, ker bo edinole na ta način moč rešiti najnujnejša vprašanja, ki grede od potovanja med obema državama pa do raznih zakonskih problemov. Zvezna republika Nemčija doslej ni hotela uradno priznati Vzhodne Nemčije, češ da nemškega naroda ni moč deliti. Obe državi imata v prestolnicah stalna predstavništva, vendar ne na ravni veleposlaništev. Honecker zdaj zahteva, naj bi predsedništva povišali v veleposlaništva. Nadalje je zahteval, naj Zahodna Nemčija odpravi posebno službo mejnih stražnikov, katere naloga je voditi statistike o primerih, ko voposi streljajo na vzhodnonemške državljane, ki skušajo zbežati na Zahod.

Občni zbor prosvetnega društva »Štandrež«

V prostorih prosvetnega doma »Anton Gregoričič« je bil 25. septembra občni zbor društva »Štandrež«, kateremu so prisostvovali predstavniki domačih društev (»Oton Župančič«, »Velox« in Kmečko društvo) in drugih društev ter organizacij (SKPD »Mirko Filej«, ZSKP, ZCPZ in zbor Rupa - Peč). Poročilo o enoletnem delovanju društva »Štandrež« je podala tajnica Silvana Znidarčič, iz katerega je bilo zelo jasno razvidno, da je v zadnjem letu društvo izoblikovalo zelo uspešno in razvijano kulturno dejavnost. Tako je na primer mladinski zbor pripravil lepo proslavo ob 25-letnici delovanja z nastopom nekaterih goriških mladinskih zborov. Dobro se je uveljavil tudi pevski zbor društva, posebno uspešna pa je bila glasbena šola v Štandrežu. Znano je, da v Štandrežu deluje zelo dobra dramska

skupina, ki je v zadnjem letu pripravila dve deli, in sicer sodobno burko »Strogo zaupno« in pa Čehovo enodejanko »Jubilej«. Po poročilu blagajnika Lucijana Pavio je povzel besedo predsednik društva Damjan Paulin, ki se je zaustavil zlasti ob smernicah za bodoče delovanje in se zavzel za čim tesnejše sodelovanje vseh društev, ki delujejo v vasi v skupnem cilju, ki j ohranitev slovenskega značaja Štandreža in njegovih kulturno-prosvetnih tradicij. Ob zaključku občnega zbora so člani društva izvolili novi odbor, ki je tako sestavljen: Marko Brajnik, Marjan Breščak, Lucijan Krpan, Marko Krpan, Marinka Leban, Pavel Marušič, Jordan Mučič, Mario Mučič, Lucijan Pavio, Damjan Paulin, Viktor Selva, Božidar Tabaj in Silvana Znidarčič.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Prva letošnja številka »Pastirčka«

Pred seboj že imamo prvo letošnjo številko mladinskega mesečnika Pastirček. Ze na prvi pogled razodeva, da je bila skrbno pripravljena in da je dobro urejena. Začenja se s člankom Kazimirja Humarja »Na bazoviški gmajni«, v katerem navezuje na nedavno zborovanje pred spomenikom padlih junakov pri Bazovici in opozarja na pomen njihove žrtve za narod. Ne da bi hoteli biti polemični, pa moramo vendar pripomniti, da v članku ni niti omenjen, kaj šele poudarjen resnični smisel boja in žrtvovanja teh mladih junakov, namreč boj za osvoboditev primorskega ljudstva izpod tuje okupacije in za združitev z ostalim slovenskim narodom v državi, ki so jo smatrali za narodno državo. Po njegovih besedah, ki jih sicer pripisujejo govorniku na shodu dr. Dorčetu Sardocu, »so se ti fantje in še drugi borili za to, da bi Slovenci lahko ostali Slovenci, da bi smeli imeti svoje šole in govoriti slovenski jezik...« Zakaj tako potvarjanje resničnega smisla slovenskega narodnega odpora na Primorskem? Vsakomur je moralo biti tedaj in je tudi danes jasno, da so se primorski Slovenci tedaj borili za osvoboditev izpod tuje države, h kateri so bili s silo in proti svoji volji priključeni, ne pa zgolj za slovenske šole in da bi lahko govorili slovenski jezik, česar jim vsaj v domači hiši in v domačem okolju ni mogel preprečiti niti fašizem. Menimo, da bi morali tudi danes slovenskim otrokom vcepljati razumevanje in smisel za to, da slovenski narod nima pravice samo do slovenskih šol in do tega, da sme govoriti slovensko, ampak da ima tudi pravico, da je sam gospodar na lastni zemlji. Zakaj neki bi vcepljali že otrokom miselnost, da smo kot na-

rod obsojeni na večno manjšinstvo in da obstaja slovenska narodnost samo iz slovenskega jezika, ne pa tudi iz svobodne in združene slovenske domovine.

Točneje je izrazila smisel boja, v katerem so padli štirje fantje na bazoviški gmajni, Ljubka Šorli v pesmi »Bazoviška zgodba«, ko poje:

Nekega daljnega, daljnega jutra
so v Bazovici odjeknili streli:
štiri so fante,
fante slovenske,
smrtno v srce zadeli...
Kaj pa storili so?
Kaj zagrešili so?
Krivda, njih krivda bila je le ena:
Materin jezik zvestó so ljubili,
svojemu rodu pravice branili,
da bi ta zemlja slovenska ostala,
da bi svoboda nam kdaj zasijala...
Svoje junake zdaj narod slavi —
v mladem naj rodu njih plamen gori.

V poljudni, pristrčni in prijetni obliki je napisana »katehetska stran«.

Več strani pa je posvečenih šolskemu pouku najmlajših. Prav gotovo pridejo te strani zelo

prav učiteljicam, zlasti mladim, ki poučujejo v prvem razredu, pa tudi v ostalih razredih osnovne šole. V rubriki »Kulturni koledar« najdemo življenjepisa pisatelja Ivana Tavčarja. Kazimir Humar je prispeval tudi kratek, a zelo dobro napisan članek »Mati Terezija pripoveduje«, v katerem nazorno prikazuje otrokom, kaj je človeška vzajemnost in kaj se pravi v dejanju in hitro pomagati bližnjemu. Pristrčno in živahno napisano zgodnico za najmlajše »Mažek in verica« je napisal Vinko Beličič. Ob taki in vsej ostali vsebini Pastirčka prihaja človeku na misel, da bi starši zelo dobro storili, če bi si številke Pastirčka shranjevali kot vedno primerno in vabljivo otroško berilo, kajti pogosto se zgodijo, da bi otroci, npr. med boleznijo, radi kaj brali ali gledali slike ali se naučili na pamet kakšne pesmice — ali da bi jim starši kaj brali — pa se ne najde pri hiši nobene primerne mladinske knjige. Navadno so vse predolge ali pretežke. Pastirček pa je naravnost idealen v tem pogledu. V njem je vse polno kratkih zgodb, pesmi, ugank, dopisov in drugega. Naj omenimo samo članek Hinka Močnika »Boj rastlin za življenjski obstoj«, nadaljevanje spisa Marije Perat »Goriški sprehodi«, prevedeno prikupno zgodnico iz Afrike »Pojoči pragozd«, zgodnico »Lastovke se poslavljaajo«, ki jo je napisala Zvonka Trampuž, prizorček »Vlak« za šolske prireditve, pesem Ljubke Šorli »Bazoviškimi junakom« z notami Zorka Hareja, pisma otrok, ugankarski kotichek in drugo. Lep je v Pastirčku tudi jezik.

REVIJA »PRIJATELJ« BOLNIH

Revija »Priatelj« je namenjena bolnikom. Izhaja že dvanajsto leto v Ljubljani. Je sicer skromna, vendar dobro urejevana, tiskana na dobrem, celo finem papirju in lepo ilustrirana. Na ovitku ima vedno lepo vedro barvno fotografijo. Tokrat prikazuje otroka, fantka, ki se

igra z medvedkom. Ta vedrina gotovo dobro vpliva na bolnike, ki sežejo po tej reviji, da zvejo iz nje, da ima tudi trpljenje svoj smisel in važnost in da bolnik ni bitje, ki je izključen iz človeške družbe. Malokatera revija napravi to-
(Dalje na 7. strani)

»Mitteleuropa«

O. S.

Med mitom in stvarnostjo

Glasilu pa je treba po drugi strani priznati, da se v primeru protislovenske gonje, ki jo je pred kratkim sprožilo glasilo Tržaške liste (LpT) »Voce Libera«, odločno postavilo proti takšnemu zastrupljanju vzdušja in ostro nastopilo proti istrskim nacionalistom ter tržaškim liberalnacionalistom pri LpT. Sploh je bilo to glasilo edini list, ki je razkrinkal zlohotno dejavnost osebe pri »Voce Libera«, njenega glavnega urednika, po imenu Fausto Vidali. Ta se je v člankih z žolčnimi in šovinističnimi izpadi proti vsemu, kar je slovenskega, posluževal številnih psevdonimov (Livio F., Badia, Vid., fa., Red., Brancamelone itd.), tako da bi bralci mislili, da gre za prispevke več oseb z različnih strani in od različnih sodelavcev in bi se zdelo »slovenska nevarnost« zato toliko bolj prepričljiva. Ker je bila ta manipulacija za vzemirjenje tukajšnje italijanske javnosti še premalo, se je posluževal tudi lažnih poročil. In sicer, ne samo z zamolčevanjem bistvenih sestavin zakonskega predloga za zaščito slovenske skupnosti, ki ga je v Rimu predložila senatorka Jelka Gerbec in da je zato ta predlog izpadel pred tržaško javnostjo res zastrašujoče, pač pa tudi popoloma izmišljenih trditev,

npr. one, da imajo v razredih slovenskih šol na področju Milj izobešeno sliko tujega državnika (t.j. jugoslovanskega predsednika Tita), kar je pri italijanskih bralcih vzbujajo prepričanje, da gre za veleizdajo. »Voce Libera« je morala to lažnjivo trditev potem javno preklcati.

V nadaljni polemiki z glasilom LpT »Voce Libera« razkriva »Mitteleuropa« tudi neurejene, skorajda čudaške razmere pri Tržaški listi. Znotraj nje gre predvsem za močno trenje med njenim nacionalističnim delom ter avtonomistično stranjo. Prvemu pripadajo istrski nacionalisti kot svetovalec Giuricin, prejšnji poslanec Bologna ter tržaški liberalnacionalisti, kot je sam župan Cecovini. Avtonomističnemu tržaškemu gibanju pa umirjeni tržaški krogi, kot so podžupan Perco, poslanka Gruber-Benco, Letizia F. Savio ali Bassani ter drugi. Gre torej za idejni spopad med umirjenimi krogi ter nacionalnimi romantiki, sanjaško naivnimi oboževalci namišljenega večvrednega latinstva.

Da gre v tem primeru za močna idejna in vsebinska nasprotja, pričča tudi zadnji korak poslanke Gruber-Benco v Rimu, kjer je v poslanski zbornici

vložila zakonski predlog za zaščito slovenske skupnosti v naši deželi, ki je slovenskim teženjam presenetljivo naklonjen in vsaj kar zadeva slovenska šolska vprašanja, najboljši od vseh dosedanjih. O teh nasprotjih pričča tudi to, da je glasilo LpT vložitev tega predloga povsem zamolčalo, dasi gre za poslanko njegove liste.

Izredno kritično se je »Mitteleuropa« (št. 5, str. 3) soočila, nadalje, s stališči in izvajanji župana Cecovinija, predvsem s izjavami, ki jih je podal v benečanskem dnevniku »Gazzettino« (Benetke, 15.6.1980). V teh izjavah, navaja »Mitteleuropa«, da zatrjuje Cecovini med drugim, da je bilo v Trstu na začetku tega stoletja politično življenje liberalnacionalno in socialistično, z republikanskim priveskom. To je njegovo osebno gledanje, sodi »Mitteleuropa«, ki bi ga hotel prienačiti na vso LpT ter potisniti na nepomembno obrobje one, ki so bili usmerjeni katoliško ali marksistično in tako pripeljati tisoče glasov liberalni stranki (katere član je on sam), da bi postala tretja sila v krajevnem političnem življenju.

Po tem liberalnacionalnem oživiljanju pa je Cecovini v istem primeru mirno prešel k zatrjevanju, da so bili ekološki motivi melonarskega nasprotovanja industrijski coni na Krasu, na kar se je LpT v svoji volilni kampaniji sklicevala, »drugotne« važnosti in da LpT preprosto noče »jugoslovanske hipoteke nad Trstom«.

Po vsem tem pa Cecovini nemoteno nadaljuje: »S temi izjavami rešujem meje Italije«, zakaj, »če izgubimo Trst, potem bo prišla meja na Sočo, kot jo

REVIJA »PRIJATELJ« BOLNIH

(Nadaljevanje s 6. strani)

liko dobrega, kot ta drobna in simpatična slovenska revija, ki jo izdaja Jugoslovanska provinca Misijonske družbe v Ljubljani.

Nova, peta številka prinaša na uvodnem mestu poleg krajšega komentarja k sliki na ovitku, v katerem opozarja na pomen verske vzgoje za človekovo srečo, pismo, naslovljeno na bolnike, ki ga je napisal misijonar Jože Kokalj iz Lusake v Zambiji. V njem pravi med drugim: »Dragi prijatelji, še naprej v svoji ljubezni objemajte ves svet, tudi naš misijonski svet in misijonarje v njem. Za to vašo ljubezen vam ostajamo večni dolžniki. Svojo misijonsko zavest pa moramo neprestano hraniti z vedno globljim spoznavanjem misijonskega dela in življenja. Zato sem za slovenske misijonske prijatelje napisal knjigo »Iz sončne Zambije 2«. Izšla je pred letošnjo misijonsko nedeljo, da bi se apostolska zavest med nami nahranila z novimi spoznanji in spodbudami...«

Dr. Hans Christoph Piper nadaljuje svoje razmišljanje oziroma poduk »Kako doživljam svojo bolezen«. Njegovo pisanje je izredno zanimivo in prepričljivo. Tako npr. prikazuje, kako si bolnik, ko preboli najhujšo krizo, ponovno osvaja prostor okrog sebe, ter navaja pričevanje nekega bolnika: »Se dobro se spominjam, ko sem po dolgem času prvič zopet stal pred umivalnikom in sem lahko samostojno odprl pipo, da so mi prišle solze v oči. Zmogel sem to, kar nam je v zdravih dneh samo po sebi umevno in česar med boleznijo vendarle ne doživimo tako samo po sebi umevno. Osvobajajoče je, če lahko zopet sami skrbimo za svojo toaletto. Tako nerodno je, če si odvisen od drugih, in tako dobro, če lahko sami zopet skrbimo za osebno higieno. Če nismo mogli nič več storiti sami, potem je nepopisno lepo doživeti, ko se zopet oblačimo, umivamo in češemo. Čutimo se prerorejeni... Potem sledi obisk v

sosednji sobi. Zdaj lahko, četudi s težavo in samo za kratek čas, obiskujem druge. Dolgo časa se je godilo obratno. Tedaj so me drugi obiskovali...«

Revija prinaša prispevke, članke in pisma raznih sodelavcev, zdravih in bolnih, med njimi slovenskih misijonarjev. Eden pripoveduje o svojem misijonskem delovanju. Verjetno iz francoščine je preveden članek »Blagor vsem, kateri trpite«. Pavla pripoveduje o življenju v zdravilišču. Marija poroča o svojem romanju v Lurd. Janez Lampič pa zanimivo piše pod naslovom »Skoz labirint klinične smrti« o šestih nepozabnih dneh na srčni kliniki. Iz revije zveemo med drugim tudi o lepi razstavi izdelkov, ki so jih naredili bolniki in invalidi. Prirejena je bila v avli teološke fakultete in odprl jo je sam nadškof Suštar. Naj omenimo še pisma, verske članke, poročila o dogodkih, ki lahko zanimajo bolnike, npr. o mednarodnem zboru Bratstva bolnikov in invalidov v Belgiji

Cerkev v Boliviji

Bolivijski kardinal Clemente Maure je v intervjuju za neki katoliški časopis izjavil, da so odnosi med katoliško Cerkvijo in bolivijsko državo redni, a da jih ni mogoče označiti za prav pristrčne. Med Cerkvijo in bolivijsko državo še vedno obstajajo določene napetosti, kar je posledica dejstva, da so bili nekateri duhovniki aretirani, nekaterim pa so zagrozili z izgonom. Bolivijška policija je poleg tega izvedla več hišnih preiskav v poslopih, kjer imajo sedež razni katoliški redovi. Kardinal Maure je naglasil, da katoliška Cerkev nikakor ne more odobravati dejanj, ki nasprotujejo človekovemu dostojanstvu, ne more odobravati nadzorovanega delovanja določenih skupin civilistov, ne more odobravati tihotapstva in korupcije v javni upravi. Na koncu je bolivijski kardinal izrazil upanje, da se bodo odnosi med Cerkvijo in državo izboljšali v korist miru v celotni Boliviji.

MERLINOVA KNJIGA »TRieste«

(Nadaljevanje s 3. strani)

in širok pregled političnega in gospodarskega dogajanja na italijanski strani, na drugi strani pa slabo razločuje politično in tudi gospodarsko stvarnost v Jugoslaviji ter jo gleda kot skozi nekako meglo, ki ji zabrisuje obrise. Tako mu ostane samo nekaj uradne dokumentacije, na kateri gradi svoje hipoteze. V tej megli ne opazi nikake politične dialektike ali raznih možnosti razvoja na jugoslovanski strani, razen seveda znane sheme odnosov med Beogradom in Moskvo. To pa je tudi, bi lahko rekli, edina hiba te knjige. Kvečjemu bi še lahko pristavili, da je morda še nekoliko premalo prisluhnil slovenskemu mnenju in presojanju teh problemov.

Ni rečeno, da jih dalmatinsko-beograjski časnikar Barbieri, katerega večkrat citira, bolj pozna kot slovenski politiki, gospodarstveniki in kulturni delavci v Trstu.

Vsekakor pa se lahko reče, da je ta Merlinova knjiga morda najbolj inteligentno in objektivno napisano delo, kar jih je izšlo o Trstu v povojnem času. Posebno pa velja to za zadnji čas. Zato zasluži izredno pozornost.

fj

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart. Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

Jugoslavija že od zmeraj terja, in potem končno na Livenco, tako da bodo postale Benetke obmejno mesto.«

Župan Cecovini seveda ni tako neveden in naven, da bi sam verjel v to, kar je zatrjeval. V tem primeru imamo opravka s perfidno manipulacijo nezadostno poučene javnosti. Takšna taktika ni pravzaprav nič novega. V ljudeh je treba vzbuditi bojazen pred nevarnostjo, prepričanje, da so ogroženi in se jim potem predstaviti kot edini rešitelj. Če je bilo zastraševanje dovolj učinkovito, potem bodo dali ljudje »rešitelju« svoje glasove; pogosto gre za tisoče volilnih glasov. Te taktike so se posluževale celo imperialistične države, ki so svojim množicam nehalno, dopovedovale, da so one same ogrožene in da morajo nujno zasesti sovražnikovo deželo, preden bi sovražnik zasedel oz. ogrozil njihovo, saj bi potem bilo že prepozno.

Na to taktiko so se po protislovenskih izpadih v »Voce Libera« vrgli tudi nekateri listi (»Piccolo«, »Messaggero Veneto«, »Gazzettino«), ki so se bali, da bi zlasti KD na račun nacionalne gonje s strani LPT izgubila še več desno usmerjenih volivcev. Sedaj že ni šlo več za predlog zakona Jelke Gerbec kot takšnega, pač pa za pravo protislovensko vzdušje, ki so ga zrežirali s »pismi« bralcev, z najbolj absurdnimi in lažnjivimi trditvami. Bistvo tega pisanja je bilo to, da imajo Slovenci v Italiji že sedaj več, kot pa jim pritiče, čeprav so tukaj nekakšen tuj element. Nezadostno obveščena italijanska javnost naj bi ne imela občutka, da se samo LPT protivi »slovenski nevarnosti«.

»Mitteleuropa« je seveda zastraševalni taktiki župana Cecovinija ostro nasprotovala in zatrdila, da je v takšnem primeru prav on sam žrtev izkrivljenega informiranja, sugestij in da ga zasleduje manj po ustanavljanju nacionalističnih tvorb. Človek, ki danes vodi in predstavlja Trst, je zapisala, sam razpršuje upanja do njegovega preporeda in avtonomije, do sodobnega vključevanja mesta v njegovo naravno zaledje, ki ni tudi danes nič drugega kot nekdanje avstro-ogrsko območje, na katerem se nahajajo Avstrija, Češkoslovaška, Jugoslavija idr. In ta stari »karizmatični« vodja novega avtonomizma se mirno izjavlja za enega od preživelih iz vzdušja in političnih razmer pred petintridesetimi leti ter namerava s tem, danes že absurdnim ključem reševati probleme današnjih časov. Ti pa so tako v Italiji kot v Jugoslaviji problemi novih generacij, ki niso krive za zlodela svojih prednikov. Razočaranje nad Cecovinijem, torej, in to prav veliko!

Današnjega mizernega položaja Trsta se »Mitteleuropa« očitno zaveda. Tistega položaja, v katerega ga je dokončno pripeljala iredentistična in nacionalistična dejavnost vodilnih tržaških krogov v zadnjih sto letih. Gre za položaj, ki so ga vodilne stranke tržaški javnosti vse doslej prikrivale, da si ne bi odvrnile volivcev. Prav zato se je bil Trst potem tako številno pridružil protestni Tržaški listi.

V tem pogledu, sodi »Mitteleuropa«, gre za pravo bolezensko stanje, za tvorni in duhovni propad Trsta, česar ne vidi le listi, ki tega sam noče ali pa se boji ukrepov za prepotrebno zdravljenje. Tržaška bolezen danes je nesposobnost, da bi se Trst prilagodil ev-

ropski stvarnosti, ki ga obdaja in ki mimo njega napreduje. Ta nesposobnost pa ni »krivda« samega Trsta. Dozorela je v desetletjih nacionalističnega raznaravljenja mesta, z nasilnim tvornim in moralnim zapostavljanjem vseh vrst, njegove zgodovinske zavesti ter identitete. Od nekdanjega avstrijskega okna v svet smo prišli v položaj »odrešenega« mesta, od tod do vloge »stražarja« rimskih meja, v naslednjem do idealnega izhodišča za mussolinijevski »Drang anch Osten«, potem do »città martire«, do »zadnjega krajca Istre« in spet do »odrešenega« mesta (um'k anglo-ameriške vojaške uprave). In tukaj se vsta ustavi, zakaj po vseh teh stopnjah je bilo mesto do skrajnih mej oropano gospodarskih in kulturnih virov ter samozavesti.

Takšno kritično gledanje »mitteleuropskega« glasilapa bo seveda komaj kaj prispevalo k izboljšanju zavoženega stanja, v katerem se danes Trst nahaja. Preko sredstev množičnega obveščanja vlada danes nad ljudmi tisti, ki ima denar in s tem v rokah javna občila, televizijo in časopisje. Skromni listi, kot je omenjeno glasilo, pa širokih množic, ki jih obvlada mogočen strankarski mehanizem obveščanja, seveda ne dosegajo. Poleg tega pa je pisanje »Mitteleurope« tudi okrnjeno, kar zadeva slovenski delež v Trstu, ki ga sploh ne omenja. Glasilo, ki se sicer stalno sklicuje na slovensko prisotnost v mestu, svojih bralcev ne seznani z močno kulturno in gospodarsko vlogo tržaških Slovencev pred prvo svetovno vojno. Vlogo, ki jo je fašizem uničil.

(Dalje)

MOSOLIMPIADA 80

OOOO SAŠA RUDOLF OOOOOOOOOOOOOOOOOO 4 OOOOO

Letališče Šeremetjevo - 2 (Moskva),
14. julija 1980 ob 20.00

Iz oblakov rahlo prši, toda to nikakor ne moti radovednosti, da bi si končno le lahko od blizu ogledali toliko opevano stekleno-kovinsko zgradbo novega letališča, ki so ga uradno odprli februarja letos. Prvi vtis mora biti za desetisoče zahodnih turistov, športnikov, spremljevalcev in časnikarjev, ki bodo v olimpijskem času dopotovali v Moskvo, kar se da vzpodbuden, impozanten. Tako so menili v vrhu organizacijskega odbora moskovskih iger, ko si je posebna komisija leta 1975 ogledala skromno, ponekod že razpadajočo stavbo in naprave letališča Šeremetjevo - 1.

Nekaj podobnega torej kot pred dvema letoma v Argentini, kjer so medcelinsko letališče Ezeiza v buenosaireškem predmestju odprli nekaj dni pred pričetkom nogometnega Mundiala. V Buenos Airesu tedaj ni manjkalo pikrih na račun gradnje. Kolikokrat so se tedaj Argentinci spominjali na nerodnost graditeljev, ki so že namestili večmeterska steklena okna in šele tedaj spoznali, da je v notranjosti terminala ostal ogromen žerjav, ki ga ni bilo moč razstaviti na kose in spraviti iz terminala. Zato je bilo treba znova odstraniti šipe.

Morda tudi na podlagi teh tujih izkustev in ker za prvo gostovanje športnikov vsega sveta v domovini komunizma nikakor niso varčevali z denarjem, so se v Moskvi odločili, da poverijo ceoltno zgradnjo zahodnemu podjetju. Uradno je bilo sicer rečeno, da so zmogljivosti Šeremetjeva - 1 premajhne, saj letališče nikakor ne bi moglo sprejeti do 2.500 potnikov na uro, kolikor so jih pričakovali, ko je bila politika popuščanja napetosti med velesilama sredi najživahnejšega razdobja in ko se nikomur niti sanjalo ni o bojkotu.

Seveda je bil to le uradni izgovor, kajti Šeremetjevo - 1 (dograjeno po sovjetskih normah in s sovjetskim materialom) daje prej vtis letališča nerazvite države, kot pa prestolnice svetovnega pomena.

Tako je bilo sklenjeno, da bo novo Šeremetjevo - 2 služilo za dovoz potnikov iz zahodnih držav, Šeremetjevo - 1 pa za turiste iz Vzhoda, ki so manj zahtevni in manj kritični.

Ker naj bi torej Šeremetjevo - 2 postalo prestižno letališče, se je predsednik organizacijskega odbora iger Ignatij Novikov, eden od 14 namestnikov ministrskega predsednika (morda ni vsem znano, da je v vladi Sovjetske zveze kar 84 ministrov in preko 350 ministrskih namestnikov ali podtajnikov — še večja inflacija ministrskih mest kot v Italiji), odločil, da se zgradnja poveri najboljšemu podjetju na svetu. Izbira je padla na zahodnonemško podjetje Rutterbaum. V pogodbi je bilo določeno, da bodo Nemci poskrbeli za načrte in izvedbo del, to se pravi, da izročijo letališče povsem dokončano, za takojšnjo uporabo.

Seveda pa takšnega objekta ni moč v Sovjetski zvezi dograditi brez sodelovanja domačinov. Dogovorjeno je bilo, da bodo graditelji uporabili za gradnjo ohišja in stez domači material in zaposlili domačo delovno silo, ki je med najcenejšimi na svetu. Brušeno steklo,

kromirano železje, noiranjo opremo in teleskopske galerije za povezavo med terminalom in letali so uvozili iz ZRN, elektronske naprave pa iz ZDA.

Že po nekaj mesecih se je zataknilo. Sovjetski material — od cementa, lesa in kleja pa do žebeljev in vijakov — se je izkazal za povsem neuporabljiv. Zunanja ogrodja so se pričela nevarno majati, ploščice so že po nekaj dnevih odpadale, cementna mavta je kazala široke razpoke. Delo se je zaustavilo, nemški inženirji so organizatorje opozorili, da letališče ne bo dokončano v predvidenem roku, če ne bodo dobili boljšega materiala.

Pričela so se pogajanja na najrazličnejših ravneh. In končno so odgovorni popustili: iz Zahodne Nemčije bodo uvozili ves potrebni material, vendar (kompromis je v SZ vedno nujen) ga bodo prevažali s sovjetskimi tovornjaki in šoferji. Na pot so seveda poslali nove tovornjake in najzanesljivejše šoferje, to-

da uvoženega materiala še po dveh tednih ni bilo na gradbišču. Izkazalo se je, da sovjetski šoferji potrebujejo za pot iz Stuttgarta do Moskve polnih 17 dni, kar se je nemškimi inženirjem vsekakor zdelo preveč. Za poskušnjo so poslali lastne tovornjake, ki so pot opravili v petih dneh.

Skrivnost dolgega potovanja se je kmalu razjasnila. Sovjetski šoferji so izkoristili komandirovko in izkoristili kar najboljše dnevnice na Zahodu za nakup hlačnih nogavic, žvečilne gume, farmaric in vseh tistih drobnih predmetov, ki jih v Sovjetski zvezi ni moč dobiti. In tako so za vsak sovjetski tovornjak dopotovali štirje nemški.

Končno je bilo februarja 1980 vse nared. Nemški inženirji so s ponosom predstavili svoje delo naročniku. Komisija je bila z vsem zadovoljna, le pri ogledu električne napeljave se je zataknilo. Na vprašanje, če je moč žice odklopiti, so nemški inženirji skoraj užaljeno odgovorili »seveda«. »No, potem jih, prosimo, odklopite, da jih bodo naši specialisti na novo speljali«. Nihče seveda ni vprašal, čemu. In sovjetski specialisti so nanovo potegnili 400 kilometrov žic s priključki na mikrofone.

(dalje)

— Znaš Jakec, meni se zdi, da pod Francam Jožefam vselih ni blo vse taku u redi jn prov, koker pravejo Furlani. Denmo reč šule.

— Pej zakej šule? Sej glih u zadnem cajti še tle pr nas hvalejo šule od Franca Jožefa. »De je biu red; de se je mularija bala učiteljev jn profesorjev; de si se u šulah nekej nauču ...«

— Ja. Jn znaš kej so nas učili? De moremo zmiram povedat vse po pravici jn de se ne smemo nikoli lagat. Jn pole je še katehet pr nauki pridgau, de lagat je greh. Jn pole so se zmislili še pregovor, de tisti ke laže tudi krade. Jn jest sm vse te reči vervau jn se po njih ravnau jn taku sm zdej tle ke toučem ta šempjast zgung, namesto de be biu minister.

— Kej boš ti minister, šempjo! Za bet minister je treba nekej znat; se je treba zastopet na marsikej ...

— Taku je blo pod Francam Jožefam, ma ne danes. Zdej ni treba de zna neč. Kej ne videš oslarije, ke jeh delajo? Ses pošto, s šulo, s tistimi žetoni od telefona jn taku naprej. Samo kadar jem zmanka dnarja

znajo zvišat davke. Jn ta glavno ke znajo je — lagat. Jn kadar mislejo kej podražet, začnejo govort po radji, po televižjoni, po časnikah de se kruh ne bo podražu, de se fet ne bo podražu jn taku naprej. Jn če ti vse tu verješ, pej te narihtajo.

— Dej, dej Mihec, ne stoj bet taku! Nekej vselih nardijo.

— O ja. Znajo, postaumo reč, prerezat kašen trak, kadar je ki kašna razstava, pocukent dol štraco s kašnega novga spomenika jn govort, govort po televižjoni, po shodeh jn konfarencah. Jn tle je treba znat lagat na veliko. Pole znajo tudi se kislo držat na kašnemi pogrebi od kašnega človeka, ke so ga ubili teroristi. Jest ti rečem, Jakec, če bi mene druguč učili, be danes ne biu tle jn tebe poslušau. Če bi meni pod Francam Jožefam rekli: »fant moj, če češ, de bo kej s tabe, ne stoj nikoli govort po pravici! Dej se lagat, dej pravet bale, drži se napihnjeno jn boš vidu, de te bojo vsi rešpetirali.« Taku be nas mogli učet! Jn jest sm gvišen, de be tudi znou se lagat. Jest mislem, de be jemu naraven talent, ma so me frderbali pod Francam Jožefam.

— Ma dej, dej, ki jemaš ti tašne talente!

— Jest ti rečem, de ja. Vidi, jest znam prjina, kej si an minister misle: Denmo reč, de pride h njemi ana delegacija za globalno zaščito slovenske manjšine. Jn delegacija govori: tu be radi, uno be radi, tu nam manka jn taku naprej. Jn minister jeh lepu poslušau jn se prjazno drži. Jn ta cajt si misle: »Boste čakali, mone, de bom jest zgeblavau cajt z vašo manjšino. Jn še ke se niste zmislili, de be prnesli vsaj ano buštarelo!« Ma kadar delegacija konča jem pej reče: »Razumem popolnoma vašo problematiko jn zagotavljam vam, da bom v duhu naše ustave in demokratičnega sožitja storil vse, kar je v moji moči, da se vaš zadeva čimprej ugodno reši.« Jn pole se vsi prjazno pozdravejo jn kadar delegacija, vsa kontenta, zapre vrata za sabo, nardi minister za njimi an moto z lahtam.

— E, Mihec, ma si žleht!